Špačkovy tůně jsou podle jihočeských vědců oázou biodiverzity v Českých Budějovicích. Stavba silnice by ji ohrozila

19.6.2026 - | Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Přírodní památka Tůně u Špačků na jihu Českých Budějovic je podle vědců z Jihočeské univerzity a Biologického centra AV ČR unikátním a jedním z biologicky nejcennějších území v krajském městě. Žije v nich mnoho druhů živočichů včetně těch ohrožených. Změna územního plánu a možná výstavba silnice může silně narušit tento vzácný ekosystém.

Důvodem ochrany tohoto území jsou zbytky meandrů řeky Malše a drobné tůně, které vznikly po těžbě písku. Při výzkumu městských vodních ploch v roce 2025 (projekt: Biodiverzita vodních ploch v Českých Budějovicích a jak ji podpořit) vzorkovali vědci celkem 18 stojatých vod – od retenčních nádrží u hypermarketů přes rybníčky ve Stromovce až po větší nádrže a několik přírodních tůní. Součástí výzkumu byly také dvě tůně v přírodní památce Tůně u Špačků – jedna menší a druhá, největší tůň v celé památce. Všechny lokality navštívili v průběhu roku třikrát a pomocí různých metod vzorkovali vodní hmyz, obojživelníky a ryby. Závěrem tohoto projektu pak doporučili, jak podpořit biodiverzitu pomocí vhodných zásahů: od jednoduchého vypuštění či vylovení ryb až po odbahnění a revitalizaci některých ploch, které v průběhu roku vyschly.

Tůně u Špačků jako biodiverzitní hotspot

Jako vůbec nejbohatší na biodiverzitu vyšla z výzkumu malá tůň u Špačků, kde vědci nalezli 31 druhů vodních brouků, 12 druhů vodních ploštic, 6 druhů vážek, 6 druhů ryb a 1 druh obojživelníků, celkem 293 jedinců. Velká tůň pak hostila zdaleka nejvíc jedinců ze všech sledovaných ploch, a to 1178. Celkem tu vědci zjistili 19 druhů vodních brouků, 12 druhů vodních ploštic, 11 druhů vážek a 6 druhů ryb. Druhové bohatství této lokality převyšuje většinu ostatních vodních ploch ve městě. Jedná se tak o jednu z nejbohatších lokalit na území Českých Budějovic, které se vyrovná počtem druhů pouze tůň na bývalém vojenském cvičišti mezi Vrbenskými a Vávrovskými rybníky. V rámci popularizační akce City Nature Challenge, organizované Biologickým centrem AV ČR, zde při jarní procházce byla také potvrzena, podle hlasitého projevu, silná populace kuňky obecné v další tůni, čolci obecní, užovka obojková a nově je tu také patrná činnost bobra evropského. Vyskytuje se tu také ubývající karas obecný a nově i vzácná a celoevropsky chráněná vážka jasnoskvrnná. Všechny tyto informace ukazují na biologicky velmi cenné území na dosah pro obyvatele města. Taková území zároveň zlepšují kvalitu života obyvatel a slouží jako důležitý prostor pro rekreaci a kontakt s přírodou.

„Takto vysoká biodiverzita v městském prostředí je unikátní. Jak se ukazuje, tak za přírodou člověk nemusí vyrazit pouze mimo město, ale zajímavé druhy může najít i zde, včetně druhů ohrožených,“ říká Vojtěch Kolář z Přírodovědecké fakulty Jihočeské univerzity a Entomologického ústavu Biologického centra AV ČR, který výzkum organizoval. *„Ačkoliv, zde byly nalezené nepůvodní invazní druhy ryb, jako střevlička východní či výše mimo rezervaci slunečnice pestrá, je vidět, že tento ekosystém je stabilní a druhově velmi bohatý,“* dodává Kolář. Nepůvodní druhy do oblasti pravděpodobně zanesl člověk. *„Lidé by neměli vypouštět ani vysazovat do přírody nic, co chovají doma nebo pěstují na zahrádce, jelikož tím mohou způsobit výrazné škody. Tyto druhy ryb silně ohrožují biodiverzitu, tady se naštěstí nerozmnožily, ale výše po proudu jsou v jedné revitalizované tůni už silně přemnožené,“* vysvětluje Vojtěch Kolář.

„Tůně kolem řek patří mezi nejohroženější vodní biotopy, které z naší krajiny stále mizí. Jejich rybí společenstvo je často unikátní, a tak bohužel ubývá s počtem tůní. V oblasti přírodní památky Tůně u Špačků byl v roce 2015 nalezen ohrožený piskoř pruhovaný, od té doby ho zde ale již nikdo nepotvrdil,“ doplňuje Petr Blabolil z Přírodovědecké fakulty JU a Hydrobiologického ústavu BC AV ČR.

Změna územního plánu a výstavba silnice v blízkosti Špačkových tůní

Změna územního plánu a možná blízká výstavba silnice může silně narušit ekosystém Špačkových tůní. Projíždějící auta zvyšují hluk a emise, uvolňují se z nich také různé škodlivé látky, například z pneumatik nebo zimních chemických posypů, které jsou toxické pro ryby, obojživelníky a pravděpodobně i další skupiny vodních organismů. To může vést ke snížení reprodukční schopnosti obojživelníků, úhynu ryb i zhoršení kvality vody v tůních.

„Vodní ekosystémy jsou velmi citlivé na jakékoliv zásahy a blízká výstavba je může silně ovlivnit. Zároveň je potřeba si uvědomit, že pro ochranu cílových druhů je potřeba nejen chránit tůně, ale i širší okolí, jelikož obojživelníci či vážky tráví ve vodě pouze část svého vývoje. V dospělé fázi života využívají širší okolí, kde hledají úkryt, zimoviště i potravu. Jakákoliv blízká výstavba tak značně omezí jejich vývoj,“ dodává Kolář. *„Tato výstavba pak může znamenat silnou bariéru pro migraci těchto druhů, kdy bude lokalita uzavřena ze dvou stran, jelikož ze západní části už ji teď uzavírá dálnice. To může vést k izolovanosti populací a následnému vymření.“*

Jihočeští vědci vyzývají k opatrnosti při plánování výstavby, aby nedošlo k degradaci tohoto cenného území a ztrátě jeho biologické hodnoty. Při zemních pracích může dojít k narušení podpovrchových vod nebo ke změně hydrologické bilance území. Doporučují zachovat dostatečně širokou ochrannou zónu bez zásahů v okolí tůní a zohlednit migrační koridory organismů při jakémkoliv plánování výstavby. Zároveň by tůně měly být propojeny i s dalšími vodními biotopy, aby mezi nimi mohla probíhat i nadále migrace. Trend by měl být podle vědců opačný – i v městském prostředí by se měly plochy bohaté na biodiverzitu spíše chránit. Například Praha má 92 maloplošně zvláště chráněných území, která jsou široce využívána veřejností k rekreaci.

https://www.jcu.cz/cz/univerzita/aktualne/spackovy-tune-jsou-podle-jihoceskych-vedcu-oazou-biodiverzity-v-ceskych-budejovicich-stavba-silnice-by-ji-ohrozila